

Det nordisk - nordvest-russiske samarbejdsprojekt 2019 – 2022 støttet af Nordisk Ministerråd.

De historiske træbyer, som man finder i de nordiske lande, i Østersøregionen og i Nordvest-Rusland repræsenterer en fælles kulturarv, hvis man kigger på træet som byggemateriale, på selve byggeteknikken og på de opståede bebyggelser eller byer, der består af træhuse.

Materialet træ kan være lokalt groet fyrretræ eller egetræ, og byggeteknikken kan være laft eller bindingsværk (korsvirke), hvor laftetraditionen hører til i landområder med fyrretræ og bindingsværket til i områder, hvor der vokser egetræ. I områder med både nåle- og løvskov, f.eks. i Skåne, blandes begge konstruktioner.

Også de byer og bebyggelser i Norden, Østersøregionen og Nordvest-Rusland, der er præget af træhuse, har en fælles identitet, der især ses i byplanerne og i gademønstrene. Disse kan være middelalderlige og organiske, eller de kan være stramme og regulære fra renæssancen, barokken eller klassicismen. Men takket være træhusenes begrænsede størrelser er de altid i en menneskelig skala og altid med en adskillelse mellem offentlige og private rum. Handelen mellem land og by – eller internt i byen, har fundet sted på et centralt beliggende handelstov i byen, hvor de centrale bygninger, råd- og domhus, kirke og de større købmandshuse er placeret.

I dag finder vi de historiske træbyer i Norden, der har 'overlevet' 1960-ernes og 70-ernes massive nedrivninger, som forholdsvis små selvstændige byer eller som 'forstæder' til større byer af mursten fra 1800-tallet og 1900-tallet. Her er de gennem de sidste 30-40 år blevet attraktive bomiljøer og populære turistmål, med hver sin unikke historie. Foruden at de også repræsenterer en umistelig kulturarv.

Imidlertid er man i de fire nordiske lande blevet mere og mere opmærksom på, gennem de senere år at der er opstået en række nye problemer med træbyernes bevaring, der ikke har været så fremtrædende tidligere: Behov for mere plads og udvidelser, for voldsom efterisolering samt dårlig indpasning af nye huse i træstadsmiljøerne.

Derfor er der behov for et samlet nordisk projekt, der har fokus på

1. Brug af korrekte materialer og håndværksmetoder til vedligeholdelse og istandsættelse af de gamle træhuse.
2. Tværfagligt samarbejde mellem håndværkere, arkitekter, konservatorer m.fl.
3. Husejernes tarv, herunder styring af den stigende masseturisme i træbyerne
4. Redskaber til byplanlægning og forbedringer af byernes pladser og baggårde
5. Nye metoder til trækonservering, træudvælgelse og datering med dendrokronologi.

I de nordiske lande har vi allerede haft stor glæde af at samarbejde og udveksle viden og erfaringer om dette, bl.a. i forbindelse med nordiske seminarer i Trondheim i 2016, i Eksjö i 2017, i Alingsås i 2018 - samt også i St. Petersborg i oktober 2018.

Vi er herigennem blevet opmærksom på, at vi også kan have udbytte af at studere, udveksle erfaringer med og diskutere de tilsvarende tiltag for at bevare de autentiske træhuse og træbyer, der bl.a. foregår i Rusland - specielt i Nord-Vest-Rusland, i Karelen.

Gennem en 3-årig bevilling fra Nordisk Ministerråd fra 2019 – 2022 har 'Netværket den Nordiske Træby' samarbejdet med fagfæller i NW-Rusland, der omhandler de 5 ovenfor nævnte meget centrale emner.

Netop et nordisk-russisk samarbejde vil kunne styrke mulighederne for at belyse projektets fem mål (se ovenfor), da der er tale om sammenlignelige problemer - men med forskellige erfaringer og ekspertise, som med fordel kan kobles sammen.

Projektet skal samtidig tjene som inspirationskilde for nutidens byplanlæggere med hensyn til bæredygtighed, både ud fra sociale og økologiske synspunkter. Træbyerne skal bruges som model for cirkulære økonomier, småskalateknologier og traditionelle materialer og metoder.

Dette fik vi til fulde opfyldt gennem de fælles nordisk-russiske samarbejdsprojekter, vi har nået at gennemføre - trods Corona og andre uforudsete hændelser: To fælles seminarer i Sankt Petersborg, en 'rundrejse' for de nordiske samarbejdspartnere i Karelen i august 2019, med besøg i forskellige træbyer samt ikke mindst en fælles konference i Helsingør i november 2021, hvor de 150 deltagere fra alle landene, fremlagde og drøftede de 5 emner over 2 dage.

København, juni 2022

Søren Vadstrup og Søren Hossy